

QUYỀN TRẺ EM VÀ TƯ PHÁP VÌ TRẺ EM TRONG CẢI CÁCH PHÁP LUẬT VÀ TƯ PHÁP TẠI VIỆT NAM

Thảo luận về hoàn thiện và thực thi pháp luật (số 6)

Tháng 9/ 2020

EU JULE

HƯỚNG TỚI HỆ THỐNG
PHÁP LUẬT & TƯ PHÁP
CHO MỌI NGƯỜI

Đồng tổ chức bởi:

- Bộ Tư pháp
- Liên minh Châu Âu
- UNICEF

Tháng 10, 2019
Hà Nội, Việt Nam

Ý NGHĨA

Từ năm 2005, Việt Nam bắt đầu tiến hành hai cuộc cải cách toàn diện về pháp luật và tư pháp theo chủ trương và mục tiêu được đề ra trong hai Nghị quyết của Bộ Chính trị về Chiến lược xây dựng và hoàn thiện hệ thống pháp luật Việt Nam (Nghị quyết số 48-NQ/TW) và Chiến lược cải cách tư pháp (Nghị quyết số 49-NQ/TW). Trong tiến trình này, Việt Nam đã đạt được những thành tựu quan trọng và những thành tố cơ bản của một hệ thống tư pháp cho người chưa thành niên đã được hình thành.

Chương trình Tăng cường pháp luật và tư pháp tại Việt Nam (EU JULE) được ký kết để hỗ trợ cho những nỗ lực này, với mục tiêu nâng cao năng lực cho hệ thống tư pháp và pháp luật của Việt Nam nhằm tăng cường tiếp cận tư pháp cho các nhóm yếu thế, trong đó có trẻ em và người chưa thành niên. Trong bối cảnh cả hai Chiến lược nêu trên đều đang trong quá trình tổng kết, Bộ Tư pháp (BTP), Phái đoàn Liên minh Châu Âu và UNICEF đã phối hợp tổ chức Đối thoại chính sách về “Hoàn thiện và thực thi pháp luật về bảo vệ trẻ em và tư pháp vì trẻ em trong tiến trình cải cách pháp luật và tư pháp ở Việt Nam” để đánh giá các thành tựu đã đạt được, thảo luận hướng đi trong tương lai nhằm tiếp tục tăng cường thực hiện quyền trẻ em và thúc đẩy tiếp cận tư pháp cho người chưa thành niên.

NỘI DUNG NỔI BẬT

Buổi Đối thoại chính sách có sự tham gia của hơn 130 đại biểu tới từ các bộ, ngành liên quan như BTP, Bộ Công an, Bộ Lao động, Thương binh và Xã hội, Tòa án nhân dân tối cao, Viện Kiểm sát nhân dân tối cao, Hội luật gia Việt Nam, các tổ chức quốc tế, các đối tác phát triển, các tổ chức phi chính phủ, các chuyên gia về pháp luật và các cơ quan báo chí. Tại sự kiện này, BTP và UNICEF đã công bố Báo cáo nghiên cứu pháp luật về phòng ngừa, xử lý, phục hồi, tái hòa nhập cộng đồng đối với người chưa thành niên vi phạm pháp luật và tình hình người chưa thành niên vi phạm pháp luật tại Việt Nam năm 2019. Đây là một bước tiến quan trọng trong việc tăng cường cơ sở bằng chứng về tư pháp người chưa thành niên tại Việt Nam.

Trong những năm qua, Việt Nam đã đạt được những thành tựu đáng kể trong việc hoàn thiện hệ thống pháp luật và các thiết chế tư pháp cho người chưa thành niên. Luật Tổ chức tòa án nhân dân đã tạo cơ sở pháp lý để lần đầu tiên hình thành nên tòa chuyên trách về gia đình và người chưa thành niên trong hệ thống tòa án nhân dân. Đến nay, 36 tỉnh, thành phố đã có Tòa Gia đình và người chưa thành niên. Bộ luật Tố tụng hình sự quy định nhiều biện pháp tố tụng nhạy cảm với người chưa thành niên, Bộ luật Tố tụng hình sự quy định nhiều biện pháp tố tụng nhạy cảm với người hạn chế việc áp dụng biện pháp tạm giam đối với người chưa thành niên. Bộ luật Hình sự 2015 (sửa đổi năm 2017) mở rộng các biện pháp thay thế cho giam giữ đối với người chưa thành niên. Mặc dù vậy, hệ thống tư pháp và pháp luật vẫn còn những hạn chế nhất định cần được tiếp tục giải quyết.

Một đạo luật mới được ban hành mới chỉ là điểm khởi đầu. Thực hiện và thi hành pháp luật có ý nghĩa rất quan trọng để đem lại những thay đổi thực sự trong đời sống của cả trẻ em trai lẫn trẻ em gái.

“

Bà Lesley Miller
Phó trưởng đại diện
UNICEF tại Việt Nam

unicef

- Quy định về độ tuổi của trẻ em vẫn còn là một điểm hạn chế trong việc đảm bảo quyền tiếp cận tư pháp một cách công bằng và hiệu quả cho người chưa thành niên, đặc biệt là các em trai và em gái trong độ tuổi từ đủ 16 đến dưới 18 - nhóm tuổi dễ bị bạo lực và bóc lột nhất.
- Hiện vẫn chưa có một cơ quan điều phối về tư pháp người chưa thành niên. Vì thế, khó có thể có cách tiếp cận tổng thể để xây dựng một hệ thống tư pháp người chưa thành niên toàn diện. Công tác nâng cao năng lực cho các cán bộ trong ngành tư pháp còn hạn chế, dẫn đến cách tiếp cận thiếu nhất quán trong điều tra và xét xử các vụ việc liên quan tới người chưa thành niên.
- Các dịch vụ xử lý chuyển hướng, phục hồi tại cộng đồng thay cho giam giữ và các dịch vụ hỗ trợ cho nạn nhân là trẻ em còn hạn chế.
- Hiện còn thiếu cán bộ chuyên trách về tư pháp người chưa thành niên, trong khi đó vai trò của nhân viên công tác xã hội trong hệ thống tư pháp vẫn chưa được ghi nhận. Vì vậy rất khó phát triển các chương trình xử lý chuyển hướng, phục hồi tại cộng đồng thay cho giam giữ cũng như các dịch vụ hỗ trợ nạn nhân là người chưa thành niên.
- Việc hoạch định và xây dựng chính sách dựa trên bằng chứng vẫn còn gặp thách thức do vẫn còn thiếu một hệ thống quản lý và thu thập thông tin toàn diện về NCTNVPL.

KHUYẾN NGHỊ CÁC GIẢI PHÁP NGẮN HẠN

- **Sửa đổi** Luật Trẻ em để **quy định tuổi** của trẻ em là 18 tuổi, phù hợp với Hiến pháp Việt Nam và Công ước Quyền trẻ em.
- **Sửa đổi Bộ luật Hình sự** để đảm bảo rằng mọi hình thức xâm hại người chưa thành niên, đặc biệt là tất cả các hình thức xâm hại tình dục đều bị xử lý hình sự.
- **Phân công cán bộ chuyên trách** về tư pháp người chưa thành niên cấp xã phường và có chương trình đào tạo phù hợp;
- **Xây dựng đề xuất vai trò** của nhân viên công tác xã hội trong hệ thống tư pháp.
- **Tăng cường điều phối liên ngành về tư pháp người chưa thành niên** thông qua việc xác định cơ chế điều phối thích hợp và quy định chức năng và nhiệm vụ của mỗi cơ quan liên quan.
- **Xây dựng các chương trình đào tạo, nâng cao năng lực cho các cán bộ** tham gia xử lý các vụ việc liên quan tới người chưa thành niên.
- **Đẩy mạnh việc hình thành tòa gia đình và người chưa thành niên** trên cả nước, đặc biệt là ở cấp huyện
- **Xây dựng đội ngũ cán bộ điều tra chuyên trách** về người chưa thành niên.
- **Đa dạng hóa** và nâng cao **chất lượng các chương trình phục hồi dựa vào cộng đồng** cho NCTNVPL.

Sự ra đời của thiết chế tư pháp chuyên trách cho người chưa thành niên là Tòa Gia đình và người chưa thành niên là dấu ấn quan trọng và là một trong những thành công của tiến trình cải cách tư pháp. Tuy nhiên, chúng ta vẫn còn nhiều việc cần làm, hướng tới việc xây dựng một hệ thống tư pháp người chưa thành niên toàn diện.

“

Bà Đặng Hoàng Oanh
Thứ trưởng Bộ Tư pháp

KHUYẾN NGHỊ CÁC GIẢI PHÁP TRUNG HẠN

- **Xây dựng Chiến lược hoặc Kế hoạch tổng thể về tư pháp người chưa thành niên** để đưa ra định hướng dài hạn và thống nhất nhằm xây dựng hệ thống tư pháp người chưa thành niên toàn diện, với các giải pháp được điều phối liên ngành, xuyên suốt quá trình phòng ngừa, xử lý, giáo dục và phục hồi cho đến tái hòa nhập cộng đồng cho NCTNVPL.
- **Chỉ định một cơ quan đầu mối** chịu trách nhiệm điều phối và thúc đẩy cải cách luật pháp một cách nhất quán, phối hợp liên ngành chặt chẽ và giám sát tổng thể về tư pháp người chưa thành niên.
- **Ban hành Luật tư pháp người chưa thành niên**, trong đó quy định các nguyên tắc và thủ tục xử lý các vụ việc liên quan tới NCTNVPL và trẻ em là nạn nhân của tội phạm.
- **Tạo môi trường pháp lý thuận lợi quy định vai trò của nhân viên xã hội** trong hệ thống tư pháp người chưa thành niên và xác định cơ quan Chính phủ chịu trách nhiệm điều phối các nhân viên công tác xã hội trong hệ thống tư pháp.
- **Xây dựng cơ sở dữ liệu tích hợp về tư pháp người chưa thành niên** để có thể thu thập, phân tích và quản lý dữ liệu tại tất cả các cấp.

“

Chúng tôi đặc biệt khuyến nghị việc tăng cường lồng ghép vấn đề quyền trẻ em và tư pháp cho trẻ em vào các chiến lược cải cách pháp luật và tư pháp sắp tới.

CHỦ TRÌ

- Bà Đặng Hoàng Oanh, Thứ trưởng Bộ Tư pháp
- Ông Tom Corrie, Trưởng bộ phận Hợp tác phát triển Liên minh Châu Âu
- Bà Lesley Miller, Phó trưởng Đại diện UNICEF Việt Nam
- Bà Nguyễn Thúy Hiền, Phó Chánh án Tòa án nhân dân tối cao

Ông Tom Corrie
Tham tán thứ nhất Ban Hợp tác và Phát triển phái đoàn Liên minh Châu Âu